

Aan de Slag: Praktisch stappenplan herbestemming kerkgebouw

Hier vind je de stappen die belangrijk zijn als je in actie wilt komen. Je kunt dit handige overzicht ook downloaden als een pdf-bestand. Zo heb je het steeds bij de hand tijdens het proces op zoek naar kansen voor behoud.

Hoe begin je en hoe zorg je dat je acties effect hebben? Vooraf en tijdens het proces (stappenplan) praat je over haalbaarheid en wat daarbij komt kijken. Dit stappenplan is voor iedereen die zich betrokken voelt bij erfgoed. Je kunt het dus gebruiken als bewoner, als initiatiefnemer maar ook als lid van een (historische) vereniging.

Waar begin je?

Een kerkgebouw komt leeg te staan. Je wil leegstand en verval voorkomen en zoekt een nieuwe, tijdelijke of definitieve functie. Dit praktische stappenplan biedt houvast en sluit aan op de website helpdekerkkomtleeg.nl
Verdieping op de onderwerpen vind je dan ook op de website.

Stap 1 – Breng de situatie in kaart

Start met een korte verkenning van de situatie:

- Wie zijn betrokken: eigenaar, kerkelijke organisatie, gemeente, omwonenden en mogelijke initiatiefnemers.
- Wat is de status van het gebouw: rijksmonument, gemeentelijk monument, beeldbepalend of cultuurhistorisch waardevol, of geen status.
- Wat is de staat van het gebouw: achterstallig onderhoud en eventuele directe veiligheidsproblemen.

Deze eerste stap vormt de basis voor alle vervolgstappen.

👉 Kijk op pagina [BETROKKENEN](#) voor meer informatie

👉 Kijk op pagina [GEBOUWEN](#) voor meer informatie

Stap 2 – Bepaal wat mogelijk is

Bekijk welke functies passen bij het gebouw en de omgeving, kijk waar behoefte aan is zoals:

- culturele functies (muziek, exposities, erfgoed);
- maatschappelijke functies (ontmoeting, zorg, educatie);
- beperkt commerciële functies (bijvoorbeeld horeca of werkplekken, indien passend).
- Woningen

Controleer of deze functies passen binnen het bestemmingsplan (omgevingsvisie) en of de gemeente bereid is om mee te denken over maatwerk of aanpassing.

👉 Kijk op pagina [WET EN REGELGEVING](#) voor meer informatie

👉 Kijk op pagina [OMGEVINGSWET](#) voor meer informatie

Stap 3 – Kijk naar de financiën

Maak een realistisch overzicht van:

- kosten voor onderhoud en verbouwing;
- jaarlijkse kosten zoals energie en beheer;
- mogelijke inkomsten uit huur of gebruik;
- beschikbare subsidies, fondsen en leningen.

Een herbestemming is alleen haalbaar wanneer ook het toekomstige beheer en de exploitatie financieel sluitend zijn.

👉 *Vraag of er een rapport van de Monumentenwacht is dat geeft snel inzicht in de staat van onderhoud*

👉 *Kijk op pagina [FINANCIEEL](#) voor meer informatie*

Stap 4 – Organiseer draagvlak

Goede communicatie is essentieel:

- leg duidelijk uit wat het plan is;
- betrek bewoners en omwonenden in een vroeg stadium;
- zoek medestanders en ga in gesprek bij zorgen;
- maak gebruik van presentaties, bijeenkomsten en lokale media.

Draagvlak vergroot de haalbaarheid en versnelt de besluitvorming.

Open communicatie vergroot het vertrouwen.

👉 *Kijk op pagina [COMMUNICATIE](#) voor meer informatie*

Stap 5 – Organiseer jezelf

Zorg dat je nadenkt over een rechtsvorm, en dat er een woordvoerder is.

Je kunt ook op zoek gaan naar ambassadeurs voor je idee.

👉 *Kijk op pagina [ORGANISATIEVORM](#) voor meer informatie*

👉 *Kijk op pagina [FINANCIEEL](#) waarom een rechtsvorm ook in die context belangrijk is*

Stap 6 – Overweeg tijdelijk gebruik

Is er nog geen definitief plan? Dan kan tijdelijk gebruik een goede oplossing zijn. Dit voorkomt leegstand en houdt het gebouw in gebruik, bijvoorbeeld voor buurtactiviteiten, exposities of tijdelijke werkplekken.

👉 *Kijk op pagina [TIJDELIJK GEBRUIK](#) en laat je inspireren door de publicatie “Tussentijds en Daarna”*

WAT KUN JE ZELF ALLEMAAL DOEN?

Behoud kerkgebouwen

Wanneer een kerkgebouw leeg komt te staan, is herbestemming een kans om leegstand en verval te voorkomen. Herbestemming vraagt om een zorgvuldige aanpak, waarbij zowel het gebouw als de omgeving centraal staan.

Een goede voorbereiding begint met het in kaart brengen van de situatie: wie zijn betrokken, wat is de status van het gebouw en in welke staat verkeert het pand. Op basis hiervan wordt onderzocht welke nieuwe functies mogelijk en wenselijk zijn. Daarbij wordt gekeken naar wat past bij het gebouw, de buurt en het geldende beleid.

Financiële haalbaarheid is essentieel. Kosten voor onderhoud, verbouwing, beheer en exploitatie moeten realistisch worden afgezet tegen mogelijke inkomsten, subsidies en andere financieringsbronnen. Zonder een sluitend financieel beeld is herbestemming op de lange termijn niet haalbaar.

Draagvlak speelt in alle fases een belangrijke rol. Open communicatie, het betrekken van bewoners en het tijdig informeren van besluitvormers vergroten de kans op succes. Herbestemming is vrijwel altijd samenwerking tussen meerdere partijen.

Wanneer een definitieve herbestemming nog niet direct mogelijk is, kan tijdelijk gebruik een waardevolle oplossing zijn. Tijdelijke invulling voorkomt leegstand, houdt het gebouw in gebruik en biedt ruimte om toe te werken naar een duurzame toekomst voor het kerkgebouw.¹

¹ Dit stappenplan hoort bij de website www.helpdekerkkomtleege.nl een initiatief van Erfgoedvereniging Heemschut